

Børns trivsel og særlige deltagelse i legeeksperimenter

– et krydsfelt mellem det alment pædagogiske og specialpædagogiske

Hanne Hede Jørgensen,
Ph.d., lektor, VIA University College,
hhj@via.dk

Henriette Blomgren,
ph.d., lektor, VIA University College,
hkl@via.dk

Anette Boye Koch,
ph.d., docent, VIA University College,
abk@via.dk

Helle Marie Skovbjerg,
ph.d., professor, Designskolen Kolding,
hms@via.dk

Artiklen kan findes på
<https://tidsskrift.dk/FPPU>
DOI: 10.7146/fppu.v10i1.168261

Resumé

Med en ressourceorienteret trivseloptik undersøges børns trivsel og særlige legedeltagelse med afsæt i to såkaldte bekymringsbørn. Betegnelsen særlig bruges positivt og som kritik af en historisk brug af betegnelsen særlig om børn, der afviger fra normen. Artiklens empiriske materiale stammer fra projekt TRoLD, hvis centrale metode er legeeksperimenter. Legeeksperimenter er en pædagogisk rammesætning med materialer, der åbner for, at børn kan hengive sig til leg i alle dens former og på egne præmisser. Analysen viser, hvordan de to børn i eget tempo og med forskelligt materiale finder deres særlige deltagelse i leg og herigennem viser tegn på trivsel. Afslutningsvis diskuteres børns generelle deltagelse i leg i en almenpædagogisk optik. Artiklen bidrager med viden om, hvordan legeeksperimenter kan synliggøre et hver barns særlige tilstedeværelse og deltagelse i leg.

Nøgleord: Børnesyn, udsathed, særegenhed, flourishing

Abstract: Children's flourishing and special participation in play experiments

Based on a resource-oriented perspective, children's flourishing and special participation in play is explored. The term special is used positively and as a criticism of a historical use of the term special for children who deviate from the norm. The article draws on empirical data from the project TRoLD, whose central method is play experiments. Play experiments are a pedagogical and material-based framework that allows children to indulge in play on their own terms. The analyses follow two children and show how they in their own pace and with different materials find ways to participate and hereby flourish. Conclusively we discuss play participation of children in a general pedagogical perspective offering knowledge on play experiments ability to make visible the presence of each unique child.

Keywords: Child perspective, exposure, exceptionality, flourishing.

Indledning

'Den pædagogiske leder siger, at pædagogerne er vilde med TRoLD, for de ser, det gør noget for børnene. Især de børn, der vurderes til at have problemer på stuen. Jeg fortæller spontant, at jeg netop har set Adam sidde på gulvet i 35 minutter og være opslugt af at lege med puslespilsbrikker. Lederen siger: 'Han er netop én af dem. Han kan aldrig være i ro på stuen. Vi prøver virkelig at hjælpe ham til at være i aktiviteter.' (Feltnote 04.02.25).

Trivsel for alle børn er en central dagtilbudspædagogisk opgave. Trivsel i nærværende artikel knytter an til Trivselskommissionens kritik af mangelorienterede trivselsforståelser (Trivselskommissionen, 2025) og inddrager internationale studier og teori om the New Paradigm of Flourishing (Kristjansson, 2017; Wolbert et al., 2021). Hermed fremskrives et ressourcerorienteret syn på trivsel og en pædagogisk praksis, som skaber miljøer, hvori alle børn uanset forudsætninger har mulighed for at udvikle egne potentialer og sans for magi og undere fx i leg. Videre refereres til forskning i trivsel, leg og deltagelse i dagtilbud (Jørgensen & Koch, 2024; Koch, 2013; Kragh-Müller, 2020; Olsson, 2023; Petersen, 2019; Ringsmose & Svinth, 2019; Winther-Lindqvist & Svindt, 2019). Samtidig knyttes an til filosofisk forankrede legeforståelser, hvormed leg forstås som en værensform, de fleste børn søger og finder fornøjelse i (Fink, 1968; Gadamer, 2004; Koch & Jørgensen, 2025; Skovbjerg, 2021).

Artiklens umiddelbare afsæt er børn i udsatte positioner; en bred og dynamisk gruppe (EVA, 2022), der i dagtilbudsforskningen har forskellige betegnelser. I et studie fra 2009 taler Petersen om *såkaldte gråzonebørn*, som "omfatter børn, som pædagoger er bekymrede for" (Petersen, 2009, s.74) og kobler bekymringerne til strukturer og vilkår, som pædagogerne arbejder under. Hvidtfeldt og Stanek (2022) taler om *bekymringsbørn*, som børn, "om hvem, der opstår bekymring" (s.4), og hvorom der indledes et tværfagligt samarbejde med PPR. Warming et al. (2017) taler om *brændte børn* og advokerer for et dobbeltblik, hvormed det særlige udfoldes som både ressource og sårbarhed. Vi følger to såkaldte bekymringsbørn. Vi anvender betegnelsen *særlig* om børnenes særegne og bemærkelsesværdige handlinger i leg, hvormed ethvert barns unikke tilstedeværelse i dagtilbuddets legefællesskaber betones. Det gør vi, selvom betegnelsen *særlig* i en pædagogisk historik om udsathed konnoterer et individorienteret og mangelbaseret syn på børn, der afviger fra normen (Holst, 2007). At et barns problemer med at trives i aktiviteter skyldes barnets iboende problemer, ser ud til at være en italesættelse, der vedvarende præger pædagogisk praksis, og den mangelorienterede diskurs synes at stige i takt med pædagogernes bekymringer for et barn (Bro & Munkholm, 2024; Hvidtfeldt & Stanek, 2022). Samtidig peger rapporten *Kvalitet i dagtilbud for 3-5-årige* (EVA & VIVE, 2025) på, at et dominerende perspektiv blandt pædagoger er, "at arbejdet med børn i udsatte positioner ikke altid lykkes og derfor er et område, der er brug for fokus på" (s.105). Det gælder også, når

vi afgrænser os til at undersøge trivsel, leg og deltagelse (EVA, 2022; EVA & VIVE, 2025). Ifølge nyere legeforskning er pædagogens rolle i leg generelt kompleks og usikker, udsænt mellem for lidt og for meget involvering (Olsson, 2023; Jørgensen & Koch, 2024; Ravn, 2023; Winther-Lindqvist & Svinth, 2019). For de såkaldte bekymringsbørn indtænkes sjældent børneperspektiviske eller miljømæssige forhold, når leg undersøges (Burke & Claughton, 2019; Winther-Lindqvist & Svinth, 2019), og børnene beskrives ofte som inkompetente legere (Burke & Claughton, 2019). Det kan skyldes entydige forestillinger om, hvordan god og alderssvarende leg skal se ud, lyde og udvikle sig, og dermed også om, *hvordan* børn skal deltage (Blomgren et al., 2023; Jørgensen & Koch, 2024; Koch et al., 2022, Månegaard 2025).

Med afsæt i to cases om bekymringsbørn fra forskningsprojektet TRoLD¹ (Trivsel og legedeltagelse i dagtilbud, 2024-2027) undersøges, hvordan legeeksperimenter kan understøtte børns trivsel og særlige deltagelse i leg og bidrage til en positiv og almenmenneskelig forståelse af børns tilstedeværelse i dagtilbuddet?

Kendetegnende for legeeksperimenter er at inddrage forskellige materialer og herigennem skabe muligheder for, at leg kan opstå (Koch & Jørgensen, 2025; Skovbjerg et al., 2025). Med legeeksperimenter rammesætter forskere og pædagoger i TRoLD plads til, at 3-årige børn sammen med andre børn, pædagoger og forskere kan lege på egne præmisser og i eget tempo. Eksperimentet handler om at lade børn handle, afprøve og udforske selv og at lade voksne øve sig i at slippe styringen og lege med. Det kræver, at de indstiller sig nysgerrigt og følger børnene. I artiklen følges to børn, som ifølge de deltagende pædagoger har forskellige udfordringer i hverdagen.

Teoretiske orienteringer

Artiklen trækker på en række teoretiske orienteringer om trivsel og leg. Med afsæt i 'the new paradigm of flourishing' (Kristjansson, 2017; Wolbert et al., 2021), forstås trivsel i en ressourceoptik, hvor børns forskellige og spirende karakteregenskaber er udgangspunktet for deltagelse. I en flourishing-optik beskrives tegn på trivsel som fx børns ubetyrdede væren, deres evne til at undre sig, opleve magi og give udtryk for fornøjelse i kraft af deres gøremål. Nordisk trivselsforskning i dagtilbud peger på, at både børn og pædagoger knytter trivsel sammen med leg (Bjørgen & Moe, 2021; Koch, 2013, Koch & Jørgensen 2025) og definerer derudover trivsel som noget, der opstår og skabes

1 Forskningsprojektet "TRoLD – Trivsel og legedeltagelse i dagtilbud" foregår i Danmark. Projektet løber i perioden 2024-2027 og er finansieret af Partnerskab for Børneforskning. Projektet handler om at skabe tværfaglig viden om 3-5-årige børns trivsel som legedeltagelse ved, at pædagoger og forskere møder børn i leg. Fem legegrupper fra to dagtilbud er involveret i projektet og omkring >15 pædagoger, 100 børn, et forskerteam af >9 forskere (med pædagogisk, designfaglig og psykologisk baggrund samt >15 undervisere fra pædagoguddannelsen).

Legedeltagelse som tilstedeværelse betyder, at enhver legehandling er så umiddelbar knyttet til nuet, at den er fri for tvivl; befriet for forestillinger om rigtigt og forkert

i dagligdagen mellem børn og pædagoger (Lind, 2019). Et nyere studie om danske pædagogers trivselspraksis peger derudover på, at trivsel rummer et tidsperspektiv; en pædagogisk opmærksomhed rettet mod det, som barnet er optaget af og udtrykker her og nu selv og sammen med andre, men som samtidig retter sig mod barnets fremtidige livsduelighed (Jørgensen & Koch, 2026).

Artiklens forståelse af leg tager afsæt i et filosofisk legeparadigme. Med H.G. Gadamer og E. Fink betoner vi legens værensform som en form for deltagelse, knyttet til intenst nærvær, hvor den legende giver sig hen til noget, der er til stede uden for én selv, og uden formål, der ligger uden for dette nærvær:

"At være til stede er ikke blot at befinde sig sammen med noget, der tillige også er dér. Tilstedeværelse betyder deltagelse." (Gadamer, 2004, s. 121).

Legedeltagelse som tilstedeværelse betyder, at enhver legehandling er så umiddelbar knyttet til nuet, at den er fri for tvivl; befriet for forestillinger om rigtigt og forkert. Vi kan derfor betragte legedeltagelse som en tilstedeværelse af ubebyrdet væren. Desuden inddrages teori om leg som stemningspraksis (Skovbjerg, 2021), hvor legens handlinger anskues som initieret gennem en udvidet forståelse af materialitet (Skovbjerg et al., 2025). Forskellige materialer initierer forskellige gøremål afhængig af, hvad de legende umiddelbart finder på, og hvad omgivelserne åbner for (Blomgren, 2023).

Samlet gør disse teoretiske orienteringer det muligt for os at fokusere på børnenes væren i leg, deres særlige handlinger og samvær med materialer.

Metodologi, forskningskontekst og analysestrategi

TRoLD (Trivsel og legedeltagelse i dagtilbud) foregår i to dagtilbud i Horsens Kommune. I samarbejde med forskere fra VIA University College, Aalborg Universitet og Designskolen Kolding rammesætter pædagoger legeeksperimenter. Pædagogerne har sammensat fem børnegrupper med børn, der ved projektstart er tre år. Pædagogteamet består samlet af otte, og en projektpædagog, Mette, der ifølge samarbejdsaftalen mellem dagtilbud og VIA har en koordinerende funktion og følger alle legeeksperimenter. Indledningsvis beskrives flere børn (med og uden diagnoser) af pædagogerne som særligt sårbare mhp. deltagelse i legeeksperimenter. Ud over at informere pædagoger, børn og forældre om deres ret til at trække sig (UFSN, 2026), har vi truffet et forskningsetisk valg om at forske *med* børn og pædagoger. Konkret betyder det, at vi deltager sammen med pædagoger og børn i leg, at vi følger børnene og sammen med pædagoger gør børns kropslige og verbale ytringer til genstand for opmærksomhed og refleksion for herigennem at drage omsorg for både børn og leg. Pædagogerne er informerede om, at de til enhver tid kan følge et barn ud af legeeksperimentet.

Med afsæt i en designbaseret tilgang (Barab & Squire, 2016) og en metodologi, hvormed designeksperimentets åbne og iterative processer ses som omdrejningspunkt for videnskabelse (Bang & Eriksen, 2019), rammesættes en række legeeksperimenter (Koch & Jørgensen, 2025; Skovbjerg et al., 2025). Ethvert legeeksperiment tager afsæt i et udvalgt materiale som genbrugspap, sengetøj, kapsler mm og varer 8-10 uger, hvor hver børnegruppe en time om ugen deltager med stuepædagoger og forskere. Ethvert legeeksperiment indeholder to refleksionsworkshops, hvor pædagoger og forskere reflekterer over de

forskellige børns deltagelse og trivsel. Det empiriske objekt for nærværende artikel er deltagerobservationer inspireret af Pink (2011) i de to første ud af seks legeeksperimenter og lavet af henholdsvis forskere og Mette. Vi følger to børn, som begge er italesat som særligt sårbare, og hvoraf én er udredt med en diagnose inden for autismespekteret. Efterfølgende har vi gennemset empirien og udvalgt velbeskrevne situationer med hvert barn. Børnene er anonymiseret. Mette har ikke ønsket anonymitet.

Analysestrategien er narrativ, tematisk og strukturel (Riessman, 2005). Vi undersøger både, *hvad* der fortæles om børnenes særlige deltagelse, og *hvordan* det fortæles. Hermed udforskes de respektive fortællerstemmers indirekte dialoger om børns trivsel som legedeltagelse. Vi stræber efter en analytisk generalisering, hvor konteksten og de teoretiske perspektiver og begreber inddrages i analysen (Jørgensen, 2003) og bidrager til at tænke nuanceret om børns trivsel som legedeltagelse.

Analyse: Børns særegne legedeltagelse med materialer

I analysen følger vi Adam og Lau.

Adam og puslespilsbrikkerne

Vi er i gang med andet legeeksperiment, hvor materialerne er kapsler, pinde, spande, papkasser, papkrus m.m. Eksperimentet foregår i festsa-len. Vi følger Adams deltagelse, som den beskrives af en forsker.

Adam er igen dybt optaget af at putte kapsler i et krus, som han bærer rundt. Han går til spanden med pinde. Han slår lidt med en pind inde i spanden, vælter pindene ud og tager spanden med [...] Adam har trukket mig med hen efter puslespilsbrikker. Vi voksne bliver enige om, at når brikkerne står på Mettes vogn, må vi gerne rode med dem, så jeg henter dem sammen med Adam. Han spreder dem på gulvet og sætter sig for at pille i dem. Adams ansigt er helt opslugt. Han tager en brik ad gangen, putter den op i et krus, ryster kruset, hælder ud og gentager. (Forsker feltnote 4/2 2025).

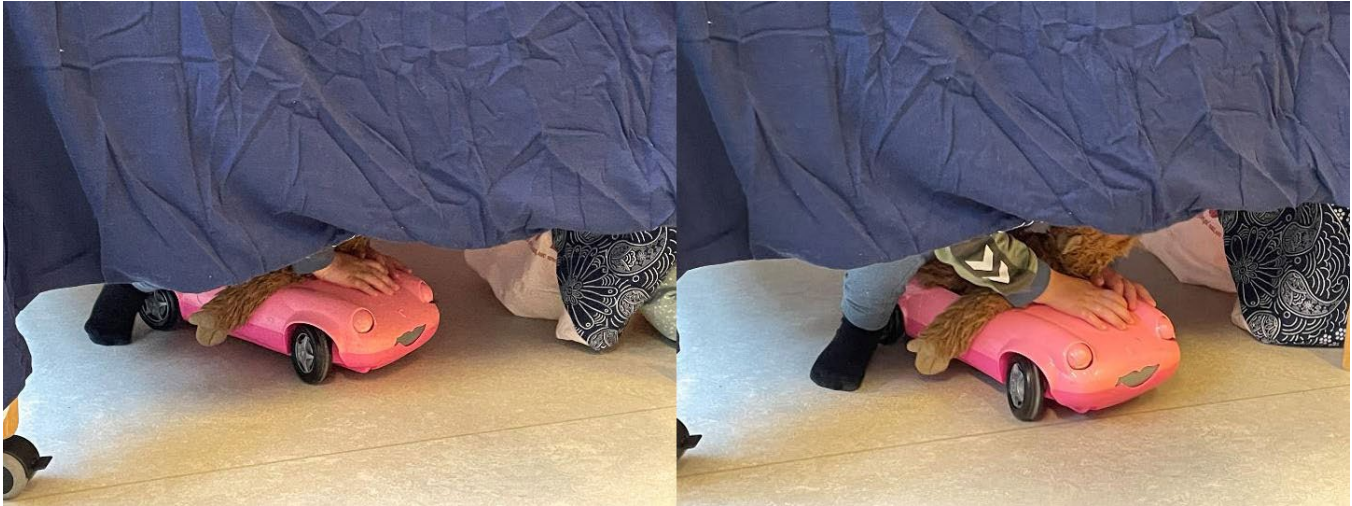

Figur 1: Adam og puslespilsbrikkerne

Adam fortælles frem som en dreng, der er optaget af gøre noget med først kapsler, så pinde, så puslespilsbrikker. Han griber intuitivt de ideer, som materialerne initierer hos ham og udvider sine gøremål i rytmiske gentagelser med nye ting. Han tager initiativ til selv at inddrage nye materialer og trækker en voksen med for at hente puslespilsbrikkerne. Vi ser, at andre voksne er til stede, og fortællingens *hvordan* beskriver her en form for usikkerhed. Er materialet tilgængeligt som en del af legeeksperimentet? Men når *det står på Mettes vogn, må vi gerne rode med det*. Lad os se, hvad pædagogen, Mette, fortæller om samme situation.

Adam havde fundet hele kassen med puslespilsbrikker. Jeg fik et øjeblik lyst til at sige, at han kunne få en lille bunke. I stedet for at være i nuet og se på mulighederne, tænkte jeg på slutningen og oprydningen! Men jeg tog ikke alle brikkerne, men lod ham lege [...]. Han sad med en lille kop og fyldte den med brikker. Da den var fyldt, gav jeg ham en større skål. Han gik staks i gang med at fylde den også. Da den var fyldt, gav jeg ham en spand. Alle brikkerne blev sendt frem og tilbage imellem alle skålene. Adam sad i ca. 35 min. og var fuldstændig fordybet som om det var en slags terapi for ham. Tænk hvis jeg kun havde givet ham en lille bunke!!! Adam er en dreng, vi meget sjældent ser blive fordybet i leg på stuen med traditionelt legetøj, men nu har vi sidste gang observeret ham bruge over 10 minutter på kapslerne og denne gang 35 min. på puslespilsbrikkerne. Det er helt fantastisk. (Mettes feltnote 4/2 2025).

Adams deltagelse beskrives igen, som noget han selv finder en form for. Vi bliver lidt klogere på det særlige, Adam gør og lader sig opsluge af; nemlig *at putte små ting ned i større ting*. Han er fordybet i 35 minutter *som om det var en slags terapi*. Pædagogen beskriver fordybelsen med andre ord end forskeren. De to fortællingers hvordan antyder forskelligt sprog for leg, idet Mette antyder, at leg kan gøre nytte som terapi, men begge beskriver Adams udtryk for fornøjelse gennem handlinger som at pille og putte frem og tilbage. Han er dybt opslugt af de gøremål, som brikkerne kalder frem hos ham. Pædagogens fortælling har en ironisk distance til egne tanker, og fortællingens hvordan kommer til at afspejle de fysiske og mentale rutiner, som hendes daglige pædagogarbejde hviler på; nemlig tidspres og et behov for orden. Det rykker i hende for at stoppe Adams roderi. Hun ved, der kommer et bagefter. Indirekte fortæller hun, at det til daglig er svært at være nærværende med børn og give plads til leg i alle dens former, for der er mange praktiske ting. Hermed fortæller hun også noget om trivsel som legedeltagelse, for med tre udråbstegn gør hun opmærksom på, at hendes hang til fastholdelse af daglige rutiner kunne have ødelagt legen for Adam. Hun kunne have brudt hans ubebyrdede væren, nysgerrigheden, den særegne optagethed og unikke tilstedeværelse. En tilstedeværelse, der beskrives som noget, hun ikke har set i hverdagen. Mette fortæller også en anden pædagogrolle frem. Én, der

Figur 2: Lau i hulen med Barbiebil og abe.

genkender Adams særlige deltagelse i leg. Æn, der er nærværende og tilbyder ham flere materialer og undlader at fortælle ham, hvad han må med de puslespilsbrikker. Adams egne umiddelbare handlinger, hans hengivelse og opslugthed fortæles frem som trivsel som legedeltagelse.

Laus bevægelser i legeeksperimenterne

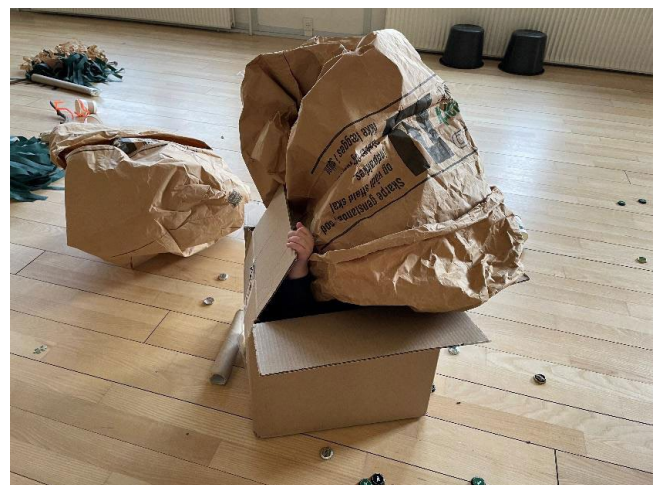
I første legeeksperiment, som foregår på stuen, er genbrugsmaterialet sengetøj. Mette og en anden pædagog har hængt det op på snore tværs gennem rummet. Børnene går straks i gang med at lege med sengetøjet og hinanden, på nær Lau, som leger selv med sit eget og stuens kendte legetøj:

Lau henter sin abe i skuffen, straks han kommer ind i rummet. Han spørger mig flere gange efter 'bus', og vi leder sammen, men kan ikke finde den. En pædagog siger, de nogle gange gemmer den, fordi den siger lyde og larmer. Med aben under armen trækker Lau noget sengetøj over i hulen ved vinduet. Senere finder jeg ham siddende her på en Barbiebil med aben, og hvor han bevæger bilen frem og tilbage med fødderne. (Feltnote 28/10 2024).

Lau fortæles frem som en dreng, der finder deltagelse gennem samvær og leg med noget kendt legetøj på stuen. I sin køren-rundt-leg med Barbiebil og faste greb om aben og bevidste afsæt med fødderne viser han med sin krop fuldt nærvær og tilstedeværelse. Stemningen er indadvendt omkring særlige legehåndlinger, som han er tryk ved, og hvor han ikke viser tvivl eller tøven. I feltnoten fortæles pædagogerne frem som nogle, der på stuen ikke altid kan tilgodese Lau's leg, når de gemmer bussen, fordi den siger lyde og larmer. Fortællingens hvordan antyder igen, hvordan praktiske forhold og rutiner påvirker børns legemuligheder på stuen. Måske tænker pædagogerne ikke, at lydene kan være magiske og initiere leg for Lau?

Det andet legeeksperiment foregår nogle måneder senere og i salen, som vi så med Adam. Lau iagttager længe to piger, der leger babyer i en stor papkasse:

Mette putter babyerne og lukker papkassen let til foroven. Pludseligt griber Lau ud efter en lille kasse, træder op i den og virrer med hænder og arme over mod mig. Han prøver så selv at lukke papkassen over sit hoved. Endelig griber jeg en af de store papirsække, ruller siderne ned og placerer den over hans hoved for derefter at trække den op. Han siger: "Bøh!" og smiler stort og siger: "Igen!". Mens det står på, lægger jeg mærke til, at Mette observerer os, og indimellem får vi øjenkontakt. Den gentagende rytme med titte-bøh og smil bliver ved ca. ti-tolv gange. (Feltnote 10/3 2025).

Figur 3: Titte-bøh legen med pap- og papirsager.

Legeeksperimentet peger på, at børns selvstændige leg med materialer har en almenpædagogisk kvalitet

Lau fortælles frem som deltagende i legefællesskabet, for her er det de andre børns gøremål, der sammen med materialet og den voksne initierer leg. Ikke en babyleg, derimod en særlig form for titte-bøh-leg. Laus kropslige udtryk, blikke, smil, gestik og invitation til forskeren viser et nærvær, men også en større åbenhed udad mod rummet og andre børn end i det første eksperiment. Ingen styrer, hvordan han skal lege. Han kan følge sine indskydelser i eget tempo. De umiddelbare handlinger leder ham, og han giver ikke udtryk for tvivl om handlingernes berettigelse. Herigennem viser han ubebyrdet tilstedeværelse. Pædagogen observerer situationen undervejs og formulerer sin oplevelse:

Det var meget fint at se, hvordan Lau tog posen over hovedet og legede med den og forskeren. Lau var blevet mere modig og turde nu prøve noget nyt. Lau er en dreng, der har meget svært ved nye ting og forandringer. Han er lige blevet fire år, så at lege titte-bøh så lang tid og med så stor begejstring er jo selvfølgelig ikke det typiske for den alder. Men det er jo lige netop det TRoLD kan. Man kan se, hvad det betyder for det enkelte barn at lege på denne eksperimenterende måde. Der er ro, tid og mulighed for at han udvikler sig. Opbygger mod, et større indre legekartotek, har det sjovt, føler sig rigtig, oplever nærvær. Det er altså ret rørende for mig at se, det lykkedes for ham. (Mettes feltnote 10/3 2025).

Fortællingens hvordan viser pædagogens opmærksomhed på Lau, men også at hun er engageret på et dybere person-fagligt plan. At Lau over tid finder sin egen deltagelse, *oplever nærvær* med andre og *føler sig rigtig*, betones, og det bevæger hende. Fortællingen er også i dialog med en normal faglig legeforståelse, der er funderet i et udviklingsperspektiv, og hvor den begejstrede titte-bøh leg ikke er *typisk* for et barn

i fire-års-alderen. Samtidig anerkender hun Laus udtryk for fornøjelse, at titte-bøh-legen med den rytmiske gentagelse har kvalitet for ham, og at han har brug for tid til at øve sig i leg. Mettes fortælling handler grundlæggende om, hvordan hun oplever, at TRoLD's legeeksperimenter giver børn deltagelsesmuligheder på egne præmisser og hende selv andre blikke på leg, det enkelte barn og sin pædagogik.

Opsamlende diskussion

Afslutningsvis opsamles pointer i en diskussion, der handler om krydsfeltet mellem det alment pædagogiske og specialpædagogiske, og om legeeksperimentets bidrag til forskningsviden om børns trivsel som legedeltagelse, herunder også såkaldte bekymringsbørn.

Indledningsvis indkredsedes et behov for pædagogisk opmærksomhed mod de såkaldte bekymringsbørns trivsel og leg i dagtilbud. Vi påpegede, at der findes en dominerende individorienteret og mangelbaseret diskurs omfattende disse børn, hvilket antydes i pædagogsproget og fx kan læses ind i det indledende citat. Her beskrives Adam som et barn, der har problemer med at være på stuen, mens der ikke umiddelbart stilles spørgsmålstejn til stuens pædagogiske miljø. Nordiske studier om betydningen af dagtilbud for de såkaldte bekymringsbørns trivsel påpeger, at det netop er væsentligt at være opmærksom på, om og hvordan den pædagogiske hverdag skaber muligheder for alle børns deltagelse og udviklingsmuligheder (Ringsmose & Svinth, 2019; Petersen, 2019). Andre studier viser, at pædagoger efterspørger specialpædagogisk hjælp til at løfte opgaven med de børn, der vurderes til at være særligt sårbare og udsatte, men at denne hjælp ofte gives i monofaglige sammenhænge, hvor psykologer eller pædagoger med specialopgaver som sprog-, inklusions-, og resursepædagoger formidler deres viden til

dagtilbudspædagogerne uden, at pædagogernes hverdagsviden om børnene bringes i spil (Hvidtfeldt & Stanek, 2022; Madsen et al., 2017). Hermed overses den almenpædagogiske grundpræmis, at børn og voksne i et dagtilbud allerede er sammen i et pædagogisk praksisfællesskab, hvor noget sker. I vores optik er almenpædagogik en dannelsesorienteret handlingsvidenskab med rod i opdragelsesfilosofi (Benner, 2005). Almenpædagogikkens menneskesyn betoner ethvert menneske iboende åbenhed mod verden og mod sin egen livslange tilblivelse gennem praksis; dannelsesdimensionen vedrører derfor både barnet og den voksne. Enhver handling har således pædagogisk betydning for barnets dannelse og selvvirksomhed, forstået som dets muligheder for at opdage sit potentiale gennem egne handlinger. I analysen kan vi se dette, når Adam inddrager puslespilsbrikkerne, eller når Lau over tid åbner sig for verden og lader sig inspirere af de andre børn til sin egen leg. Ligeledes ser vi i analysen, hvordan pædagogen Mette igennem legeeksperimentet og samværet med Adam og Lau opdager et pædagogisk potentiale i andre handlinger, end de, der er vævet ind i de fysiske og mentale rutiner, hvor pædagogen sjældent har tid til at være nærværende på børns præmisser. Vi peger hermed på en dynamik mellem børn, pædagoger og daginstitutionskontekster, der kan forstyrre forestillinger om, at nogle børn hører til i faste kategorier, som kræver bestemte, målrettede indsatser. Den dynamik taler samtidig ind i anden forskning, der advokerer for en nuancering af forestillingen om, at børn og pædagoger er underlagt betingelser, de ikke har mulighed for at påvirke (Hvidtfeldt & Stanek, 2022; Petersen, 2009).

I studier af leg i dagtilbud er der relativ enighed om, at børns legemuligheder påvirkes af strukturelle betingelser, og at legen har betydning for deres trivsel. Ligesom der er enighed om, at legen for nogle børn kommer af sig selv, mens andre børn risikerer at ende uden for legen (Ravn, 2023; Kragh-Müller, 2022; Winther-Lindqvist & Svinth, 2019). Nordisk dagtilbudsforskning fremhæver betydningen af nærværende og reelt deltagende voksne, men viser også, at pædagoger kan forstyrre børns legedeltagelse, hvis ikke de er tunet ind på leg og på børns perspektiver, eller hvis de er optaget af at styre legen og tilpasse den til

dagtilbuddets prosociale normer og lærings- og udviklingsagenda (Jørgensen & Koch, 2024; Olsson, 2023; Winther-Lindqvist & Svinth, 2019). Men mens nogle studier efterlyser eksperimenterende pædagoger og åbne, stemningsinitierende og æstetiske rum (Winther-Lindqvist & Svinth, 2019), er der andre der advokerer for en fysisk indretning med faste og overskuelige legestationer mhp. minimering af børns muligheder for at forstyrre hinandens lege (Kragh-Müller, 2022). Vores analyse viser, at legeeksperimentet kan være en rammesætning, der tilbyder børn mulighed for at øve sig i legedeltagelse på egne præmisser og i eget tempo. Legeeksperimentet peger på, at børns selvstændige leg med materialer har en almenpædagogisk kvalitet, idet barnet her med egne umiddelbare og særlige handlinger kan opdage, hvad det kan, hvad det kan få til at ske, og hvad det finder fornøjelse i. I legeeksperimentet er den sociale dimension ikke fraværende. Barnet lader sig jf. vores analyser ikke forstyrre, men inspirere af materialer og andre børn, hvorfor fordybet leg i vores optik sagtens kan rumme skift, flere materialer, tempi og stemninger. Den sociale dimension ses også, når Adam og Lau inddrager de voksne dér, hvor de har brug for dem og til det, de har brug for dem til.

Med reference til teorier om flourishing og leg som en værensform advokerer vi for, at børn, der får mulighed for at være til stede i leg på egne præmisser og sammen med nærværende voksne, kan opdage og udvikle særegne deltagelsesformer. Heri ligger der en mulighed for pædagogerne i at få blik for et barns ressourcer og trivsel. Det er i det blik den specialpædagogiske diskurs mødes af det alment pædagogiske. Pædagogen bevæges, idet hun opdager, at et barn, der oprindeligt vurderedes til at være for sårbare til leg, udfolder sin særegne legedeltagelse. Samtidig (gen-)opdages det pædagogiske potentiale i nærværet. Nogle af de spørgsmål, der er brug for mere forskning i, er så, hvordan børns særegne legedeltagelse over tid vil se ud, hvordan børn og pædagogers deltagelse i legeeksperimenter vil påvirke deres samliv og trivsel i hverdagen uden for legeeksperimentet, samt om pædagoger i dag overhovedet har mulighed for og ressourcer til nærvær og leg.

Litteratur

- Bang, A. L. & Eriksen, M. A. (2019). Experiments all the way in programmatic design research. *Artifact: Journal of Design Practice*, 6(1-2), 1-20. https://doi.org/10.1386/art_00008_1
- Barab, S. & Squire, K. (2016). Putting a stake in the ground. In S. Barab & K. Squire (eds) *Design-based research*. Psychology Press, 1-14. <https://doi.org/10.4324/9780203764565>
- Benner, D. (2005). *Tekster til dannelsesfilosofi: mellem etik, pædagogik og politik*. KLIM
- Bjorgen, K. & Moe, B. (2021). Ansattes vurdering av barns trivsel i barnehagen. *Barn-forskning om barn og barndom i Norden*, 39(1), 55-68. <https://doi.org/10.5324/barn.v39i1.3404>
- Blomgren, H., Skibsted, E. & Munkholm, M. (2023). "... så leger vi, at diamanterne er ..." – om trivsel i børnehaveklassens legefællesskaber. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 60(2), 61-72.
- Blomgren, H. (2023). Med musikere og materialitet på børnehavens legeplads, *BUKS: Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur*, 39(67), 37-53. <https://doi.org/10.7146/buks.v39i67.137348>
- Bro, B. K. & Munkholm, M. (2024). Pædagogisk-didaktiske handleplaner i et dialektisk perspektiv. I: E. Skibsted & M. Munkholm (eds) *Specialpædagogik i et inkluderende perspektiv – tæt på levet skoleliv*. Akademisk Forlag, 275-290.
- Burke, J., & Claughton, A. (2019). Playing with or next to? The nuanced and complex play of children with impairments. *International Journal of Inclusive Education*, 23(10), 1065-1080. <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1626498>
- EVA (2022). Børn i udsatte positioner i dagtilbud. National kortlægning af kommuners understøttende arbejde. EVA.
- EVA & VIVE (2025). Kvalitet i dagtilbud. National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner for 3-5-årige børn. EVA & VIVE
- Fink, E. (1968). The Oasis of Happiness: Towards an ontology of play. *Yale French Studies*, 41 (*Game, Play, Literature*), 19-30. <https://doi.org/doi.org/10.2307/2929663>
- Gadamer, H.-G. (2004). *Sandhed og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik*. Gyldendal.
- Kristjánsson, K. (2017). Recent work on flourishing as the aim of education: A critical review. *British Journal of Educational Studies*, 65 (1), 87-107. <https://doi.org/10.1080/00071005.2016.1182115>
- Hvidtfeldt, R. & Stanek, A. H. (2022). Pædagoger i tværfagligt samarbejde om bekymringsbørn. AAU, SDU & BUPL
- Holst, J. (2007). Det normale og det afvigende. I: P. Østergaard Andersen, T. Ellegaard & L.J. Muschinsky (eds) *Klassisk og moderne pædagogisk teori*. Hans Reitzels Forlag, 301-323.
- Jørgensen, P. S. (2003). Generalisering – i kvalitativ forskning. I: M. Lunde & P. Ramshøj (eds) *Humanistisk forskningen inden for sundhedsvidenskab: Kvalitative metoder*. Akademisk Forlag, 215-328.
- Jørgensen, H. H. & Koch, A. B. (2024). Pædagogers betydning for børns oplevelser af leg: "Du må ikke grille en baby". Om hvordan voksnes handlinger i og omkring børns leg i børnehaven har betydning for børns oplevelser af leg som sjov. *Nordisk tidsskrift for pædagogik og kritikk*, 10(5), 34-47. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v10.5978>
- Jørgensen, H.H. & Koch, A.B. (2026). Trivsel i pædagogers profession. Rapport. VIA University College & BUPL
- Koch, A. B. (2013). Børns perspektiver på trivsel: Aktivitet og underaktivitet i børnehaven. *Nordisk barnehageforskning*, 6, 1-23.
- Koch, A.B., Odgaard, A.B. & Skovbjerg, H.M. (2022). Legeværksteder i overgangen fra børnehave til skole - Børn som medskabere af 'pas-sende deltagelse'. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden* 40(2), 57-70. <https://doi.org/10.5324/barn.v40i2.4963>
- Koch, A.B. & Jørgensen, H.H. (2025). Trivsel og legedeltagelse i dagtilbud. Samskabelse af børnesensitiv og praksisnær viden om børns trivsel gennem legeeksperimenter. *Nordisk Barnehageforskning*. 22(4), 30-50. <https://doi.org/10.23865/nbf.v22.703>
- Kragh-Müller, G. (2020). Hvor fri er børns fri leg i børnehaven? Om børns venskaber og leg i daginstitutioner. *Psyke & Logos*, 41(1), 14-38. <https://doi.org/10.7146/pl.v41i1.121503>
- Kristjánsson, K. (2017). Recent work on flourishing as the aim of education: A critical review. *British Journal of Educational Studies*, 65 (1), 87-107. <https://doi.org/10.1080/00071005.2016.1182115>
- Lind, U. (2019). *Trivsel i daginstitutionens hverdagsliv: et spørgsmål om det kropslige, kollektive og konflikтуelle*. Ph.d.-afhandling; Center for Daginstitutionsforskning, Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet.
- Månegaard, Z.H. (2025). Et manifest for den poetiske leg. Når leg bevæger sig uden for normen - en introduktion til neurodivergent leg. *Drakonheart*. <https://drakonheart.com/nyheder-og-viden>
- Olsson, M. R. (2023). Tulle og alvorlige voksne: Barns fortællinger om voksnes roller i lek i barnehage og skole. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 41(4). <https://doi.org/10.23865/barn.v41.5242>
- Petersen, K. E. (2009). Omsorg for socialt udsatte børn – en analyse af pædagogers kompetencer og pædagogiske arbejde med socialt udsatte børn i daginstitutioner. *Nordiske Udkast*, 37(1). <https://doi.org/10.7146/nu.v37i1.7260>
- Petersen, K. E. (2019). Dagtilbuddets betydning for børn i udsatte positioner. *Pædagogisk Indblik 02*, DPU, Aarhus Universitet.
- Pink, S. (2011). Images, senses and applications: Engaging visual anthropology. *Visual Anthropology*, 24(5), 437-454. <https://doi.org/10.1080/08949468.2011.604611>

- Ravn, J. N. (2023). Når legen ikke forløber af sig selv: Betydningen af pædagogers deltagelse i børns leg. *Psyke & Logos*, 43(2). <https://doi.org/10.7146/pl.v43i2.137303>
- Riessman, C.K. (2005) Narrative Analysis. In Kelly, N., Horrocks, C., Milnes, K., Roberts, B. & Robinson, D. (eds) *Narrative, Memory & Everyday Life*. University of Huddersfield
- Ringsmose, C. & Svinth, L. (2019). Virkningsfuldt pædagogisk arbejde i dagtilbud. Aarhus Universitet & AAU.
- Skovbjerg, H. M. (2021). On Play. Samfundslitteratur.
- Skovbjerg, H. M., Skriver, J. A. & Petersen, K. J. (2025). Leg med materialer i pædagogisk praksis i børnehaven, *Nordisk barnehageforskning*, 22(4), 8-29. <https://doi.org/10.23865/nbf.v22.752>
- Trivselskommissionen (2025). Et dansk svar på en vestlig udfordring. <https://uvm.dk/media/vxwpxfnc/250224-trivselskommissionens-afrapportering.pdf>
- UFSN (2026). Uddannelses- og forskningsstyrelsen. Den danske kodeks for integritet i forskning.
- Warming, H., Lavaud, M. A. & Fjordside, S. (2017). Det dobbelte blik: Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner. København: Akademisk Forlag. Professionsserien
- Winther-Lindqvist, D. & Svinth, L. (2019). Leg i daginstitutioner. *Pædagogisk Indblik*, 03, DPU
- Wolbert, L., de Ruter, D. & Schinkel, A. (2021). The flourishing child. *Journal of Philosophy of Education*, 55, 698-709. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12561>